

УДК 091:027.54(477.83-25):271.4(477.83)

**РУКОПИСНА СПАДЩИНА
ДОБРОМИЛЬСЬКОГО МОНАСТИРЯ У ФОНДАХ
ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА**

Марія Кольбух

*кандидатка історичних наук, наукова співробітниця відділу рукописів
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0657-8033>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2024-16\(32\)-10](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2024-16(32)-10)

Виявлено та подано огляд рукописів і рукописних книг, що були власністю Добромильського монастиря, а тепер зберігаються у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Вони формують такі тематичні групи: кириличні богослужбові та четьї книги XVI–XVIII ст., латиномовні книги богословського змісту XVIII ст., документи (копії документів) та наративні джерела до історії Добромильського монастиря і Чину святого Василя Великого XVII–XIX ст. Встановлено шляхи їхнього надходження до Бібліотеки.

Ключові слова: Добромильський монастир, Чин святого Василя Великого, кирилична рукописна книга, латиномовні рукописи, богословська література.

Постановка проблеми. Добромильський Святоонофріївський монастир на Старосамбірщині, документальні відомості про який сягають першої чверті XVII ст., відколи Ян Щасний Гербург у Перемишлі надав дарчу грамоту від 24 серпня 1613 р. на фундацію обителі [21; 27; 36], впродовж століть відігравав важливу роль не лише для галицького краю, а й для України загалом. Він відомий тим, що у 1693–1791, 1793–1902 рр. тут діяла школа для новіціату,

у 1757–1771 рр. – богословські студії, де вивчали й церковне право, наприкінці 1920-х рр. – філософські, згодом – гімназійні студії ЧСВВ [4, с. 45–46, 55], де здобули освіту чимало відомих релігійних, культурно-освітніх та громадських діячів. При ньому, як і при інших обителях, існували книгозбірня та архів. Тут, крім основної бібліотеки, були ще й спеціалізовані (підручні) – для студій [46, с. 145].

Бібліотека Добромільського монастиря привертала увагу дослідників ще від ХІХ ст., зокрема найдавнішу відомість про неї знаходимо у періодичному виданні “Rozmaitości” за 1834 р. – додатку до “Gazety Lwowskiej”. У невеликому повідомленні про відвідини монастиря зазначено, що у його книгозбірні є близько 700 книг, між якими 74 – руські, з яких відзначено Євангеліє та Гомілії [47].

27 серпня та 7–8 вересня 1853 р. Добромільську обитель відвідав та оглянув бібліотеку польський історик Август Бельовський. За його спостереженням [44], у шафах у відповідному приміщенні було від 1008 до 1100 томів рукописних і друкованих книг латинською, польською та слов’янськими мовами, літургійного і світського змісту. Рукописних книг налічувалося понад 50 томів, а найбільше – схоластично-філософського спрямування кінця ХVІІ – початку ХVІІІ ст., створених в єзуїтських школах [44, арк. 60]. Із кириличних рукописних книг він документує наявність: Бесід Йоана Золотоустого на Євангеліє від Матвія 1604–1605 рр.¹ (старий шифр: 172), Богородичника («Канони молебні до Пречистої Богородиці на 8 гласів»; формат 4⁰; старий шифр: 352, тепер – МВ 15), Євангелія (у гарній оправі з тисненням сріблом; формат фоліо; старий шифр: 229), Євангелія (без початку; формат 4⁰; старий шифр: 363), книги Іоана Касіяна Римлянина «Про устави монастирські» та «На десять бесід отців святих на пуші в скиті мешкаючих» (формат 4⁰; старий шифр: 357, тепер – МВ 32), Збірника агіографічно-екзегетичного змісту (без початку, починався «казанням на мученика Маманта та Йоана Постника» – 15 вересня; формат фоліо; старий шифр: 224), Мінеї – чотири томи, Пом’яника Добромільського монастиря (фоліант у чорній шкірі; старий шифр: 424, тепер – МВ 1261) та зібрання Пом’яників (написані 12 листопада

¹ Тепер зберігається в Музеї староукраїнської книги Львівської національної галереї мистецтв імені Б. Г. Возницького (Р-27). Придбано у приватної особи [31, с. 30–31].

1726 р. за старанням ігумена о. Єроніма Кузьмича; формату фоліо; без шифру), Псалтиря (формату фоліо; старий шифр: 148), Збірника слів Ісаака Сиріна (на останньому аркуші слово 91-е про терпіння; формат фоліо; старий шифр: 115), Збірника слів Йоана Золотоустого на вибрані свята (починається від слова на початок Індикту; формат фоліо; старий шифр: 150), Збірника релігійно-морального змісту (роз'єднані частини, між якими аркуші з віршами Кохановського; формат 4^о; старий шифр: 545), Тріоди цвітної («служби від вечірні у п'ятницю Великого посту»; без шифру), Часослова (старий шифр: 233); напіврукописної і напівдрукованої книги: 1) Бесіди Йоана Золотоустого на Діяння святих апостолів (Київ, друкарня Лаври, 1654 р.², 2) Синаксарі, написані на кінець травня: «Історія пожиточна з стародавнього письма зложена оказующая припоминаніє чуда которіє знамените сталосє гди персовє і варвари Константинополь облегли войною ...»; формат фоліо; старий шифр: 155) [44, арк. 51–55, 59–60 зв.].

Невдовзі, у липні 1866 р., у Добромільському монастирі перебував історик Венедикт Площанський, який на основі документів, виявлених в архіві обителі, уклав історію Добромільського монастиря, яку опублікував у 1867 р. Він, зокрема, користувався інвентарем бібліотеки Добромільського монастиря 1812 р., укладеного за намісництва Модеста Гриневецького³ (в одній книзі зі Збірником протоколів генеральних капітул ЧСВВ 1665–1772 рр. і

² Відоме видання 1624 р. [13, с. 42, № 139].

³ Гриневецький Модест (Мелетій, Михайло) (1758–1823) – церковний та культурно-освітній діяч, богослов, педагог, книгознавець, джерелознавець, перекладач. Народився 8 листопада 1758 р. у м. Лютовиська на Сяноччині. 1777 р. вступив до Добромільського монастиря. Студіював риторіку у Святоспаському монастирі, філософію в Замості. Викладав у монастирських школах Замостя, Доброміля (1783 р.), Лаврова. У 1783 р. склав довічні чернечі обіти. 1789 р. здобув вищу теологічну освіту на богословському відділі Львівського університету. Впродовж 35 років був професором Львівського університету, очолював університетські кафедри та деканат. 1803 р. його обрано прокуратором ЧСВВ, а 1822 р. – ректором Львівського університету і протоігуменом Галицької Провінції ЧСВВ. Виконував обов'язки ігумена Львівського монастиря св. Онуфрія [24, с. 277–281; 35, с. 66–67, 278]. Уточнено дату народження [МВ 426, арк. 13].

короткою історією боротьби ЧСВВ із митрополитами у 1626–1698 рр.), та збіркою Пом’яників «усопших благодітелей монастиря Добромильського, списаним 12 листопада 1726 р.» [27, с. 5].

За свідченням В. Площанського, книгосховище у монастирі налічувало декілька сотень томів книг із XVI–XIX ст. релігійного змісту та наукових праць різними мовами [27, с. 16–17], багато з них про церковну унію, твори Петра Скарги, Йосифа Веляміна Рутського тощо. Найдавніші латиномовні книги в пергаментних оправах: “Joannis Stobaei locorum communium epitome” (Coloniae, 1503), “Regulae SS. Patriarcharum” (Parisiis, 1514) та ін. [27, с. 17]. За інвентарем 1812 р. слов’янських книг небагато: до 20 книг XVI ст. і 35 – XVII ст. Увагу дослідника привернули стародруки – «Патерик Печерский» (Київ, друкарня Лаври, 1661 р.), праця Інокентія Гізеля «Мир з Богом чоловіку» (Київ, друкарня Лаври, 1663 р.⁴), два друковані Євангелія в дорогоцінних оправах, одне з них подароване 9 серпня 1715 р. ієромонахом Діонісієм Васковським, ігуменом Свято-Миколаївського Пустинно-Рихлівського монастиря на Чернігівщині [27, с. 14–15].

Склад бібліотеки й архіву Добромильського монастиря, як і в інших обителях, й надалі змінювався: надходили нові одиниці збереження, проводили обмін та переміщення до інших обителей, виникали певні втрати. Неприємності спіткали монастир через вогкість приміщення, тому 1902 р. монахів перевели до Крехівського, а книгозбірню й архів покинутого монастиря у 1905 р. передали до Лаврівського та Крехівського монастирів⁵ [3, с. 5]. Після Кристинопільського собору 1909 р. [17, арк. 110 зв.; 19, с. 360], за постановою якого всі найцінніші книги та архівні документи з василіанських монастирів необхідно було передати на зберігання до Святооунфрїївського монастиря у Львові, кириличні рукописні книги з Добромильського монастиря, що перебували в Лаврові, перевезли до Львова. На це вказує список кириличних стародруків та рукописів, поданих у Щоденнику бібліотеки василіан у Львові, провадженому бібліотекарем Модестом Пелехом від 13 травня 1910 р., де із 13 вписаних назв манускриптів зазначено, що п’ять із Лаврова – це ті, що

⁴ Відоме видання 1669 р. [13, с. 82, № 458].

⁵ Крехівська бібліотека 1919 р. була пограбована і перевезена до Польщі, у 1924 р. повернена з втратами [11, с. 361; 33, с. 274].

належали Добромільському монастирю [42, арк. 5–5 зв.], окремі з них уже в каталозі 1912 р. задокументував Іларіон Свенціцький [32], а у 1925–1927 рр. їхні описи подав Ярослав Гординський [6, с. 5, 39, 47–48, 108–112]. Ці манускрипти, а також ті, що перебували в Крехові, згодом увійшли до складу Центральної василіанської бібліотеки та Центрального василіанського архіву і бібліотеки у Львові (вул. Жовківська, 32), створених у 1930-х рр. на основі рукописного фонду львівського Святоонофрійського монастиря [7, с. 129].

Упродовж 1917–1918 рр. над описами іншомовних рукописних книг у Лаврівському монастирі працював василіянин о. Йосафат Скрутень. Він описав і добромільські рукописи, які тоді перебували у Лаврові, а вже 16 липня 1930 р. рукописи разом з описами повернули до Добромиля [15, арк. 37, 43 зв.]. До Центрального василіанського архіву й бібліотеки у Львові вони потрапили пізніше, очевидно, у 1940-х рр.

Мета статті – виявити рукописні книги та документи, що свого часу належали Добромільському монастирю, а тепер зберігаються у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (далі – ЛННБ України ім. В. Стефаника), встановити шляхи їхнього надходження до відділу рукописів та розкрити тематичний склад.

Методологія. Під час дослідження використано палеографічний, джерелознавчий, кодикологічний, історико-порівняльний методи, структурно-функціональний аналіз.

Аналіз досліджень і публікацій. Добромільські манускрипти, що зберігаються у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника, дослідники використовували для написання праць про історію монастиря [36, с. 139–149] та біограм про його насельників [35; 37], в огляді рукописних пам'яток Бойківщини [26], про книжність і книжників Старосамбірщини [23; 25], дослідженні окремих типів рукописних пам'яток, зокрема Хронік василіанських монастирів [10] та Уставів церковних Єрусалимських [5]. Книга із творами Іоана Касіяна з Добромільського монастиря, що є пам'яткою української мови XVII ст. [20; 28; 29; 45], стала джерелом для Словника української мови XVI – першої половини XVII ст. [34]. Палеографічний і кодикологічний описи чотирьох манускриптів XVI ст. з обителі [МВ 15, 24, 90, 778] увійшли до каталогу кириличних рукописних

книг із фондів ЛННБ України ім. В. Стефаника, який підготували співробітники відділу рукописів [16, с. 101 (№ 92), 306 (№ 234), 307 (№ 235), 442–444 (№ 349)], триває підготовка до видання описів пам'яток XVII ст. Однак до перелічених публікацій ще не залучено всі наявні у Бібліотеці рукописні джерела з Добромильського монастиря. Не досліджено історію формування книгозбірні Добромильської обителі та її рукописного фонду.

Виклад основного матеріалу. Доля культурної спадщини Добромильського монастиря постійно була в полі зору української наукової громадськості. Відомо, що комісія з охорони пам'яток культури при Тимчасовому управлінні у Львівській області 6 травня 1940 р. ухвалила пропозицію В. Дорошенка та М. Возняка про необхідність звернути увагу на цінні культурні пам'ятки, зокрема рукописи василіанських монастирів, зосібна в Добромилі [30, с. 70]. Самі ж рукописні книги та документальні матеріали Добромильського монастиря було передано до Центрального василіанського архіву й бібліотеки у Львові, звідки вони надійшли до рукописного відділу колишньої філії Бібліотеки Академії наук у Львові (тепер – ЛННБ України ім. В. Стефаника). Документально передання монастирських рукописних книг оформлено 25 жовтня 1945 р. [8, с. 208], а перевезено їх до відділу рукописів на вул. Стефаника, 2 після ліквідації василіанських монастирів⁶, взято на облік у 1948–1950 рр. [7, с. 130; 8, с. 216]. Добромильські рукописи увійшли до сформованого фонду № 3, що спочатку отримав назву – Монастирі василіан⁷. Після повторного опрацювання фонду 1992 року його перейменовано на Центральний василіанський архів і бібліотека у Львові.

Виявлені у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника за відгисками штампів та власницькими записами рукописи і рукописні

⁶ Документальні матеріали Центрального василіанського архіву й бібліотеки у Львові 25 січня 1947 р. передано до Державного архіву Львівської області, а 1951 р. – до Центрального державного історичного архіву у м. Львові, де тепер вони зберігаються у фонді 684: «Протоігуменат монастирів Чину св. Василя Великого, м. Львів» [9, с. 367, 359].

⁷ Скорочено – МВ. За традицією, дослідники продовжують використовувати таке скорочення для позначення фонду № 3. Частину матеріалів із нього 1975 р. передано до Центрального державного історичного архіву у м. Львові [7, с. 130].

кодекси з Добромильського монастиря формують такі тематичні групи: кириличні богослужбові та четві книги, іншомовні праці богословського змісту, матеріали до історії Добромильського монастиря та Чину святого Василя Великого.

Кириличні рукописні книги Добромильського монастиря (*див. Додаток 1*) – це передусім церковно-богослужбова література, яку монастир набував від початку заснування і яку використовували впродовж століть. Зокрема до ЛННБ України ім. В. Стефаника було передано Требник монаший третьої чверті XVII ст. [МВ 4], який містить чини, що супроводжували чернече життя Добромильського монастиря: на одягання ряси, послідування малого і великого ангельського образу, похорону ченців, а також поставлення на протопопство, ігуменство, у ступені економа і паламаря; оновлення храму за звичаєм Царгородської церкви. У нього вписано й окремі статті з Архистикона – чини на поставлення архимандрита та протодиякона. Тут подані вказівки, як вибирати гідних на священство та ставити в ієрейський і дияконський чин, призначати духовного отця священномонаху, вибирати єпископа.

У Добромильському монастирі були (й збережені досі) різновиди Октоїха з текстами змінних частин богослужінь тижневого кола – Богородичник другої чверті XVI ст. (містить канони до Пресвятої Богородиці, які читають на повечірнях кожного дня тижня [МВ 15] і Шестоднев службовий останньої чверті XVI ст. [МВ 24] – повні недільні служби восьми гласів та по одному гласу у будні дні. Остання з перелічених книг у XVII–XVIII ст. була власністю Миколая Ількевича, згодом – пана Чернецького, родина якого неодноразово робила пожертви на розвиток Добромильського монастиря.

В Уставі церковному Єрусалимському 1619 року з Добромильського монастиря [МВ 438] подано склад, порядок і чин церковних богослужінь добового, тижневого та річних (місячного і тріодного) циклів, а також правила чернечого співжиття. Його переписав Андрей Стефанович за благословенням о. Іоана Плішовського при церкві Покрови Пресвятої Богородиці в селі Яксманичах Королівських⁸ Перемишльської єпархії. У XVIII ст. ця книга належала, згідно зі скорописним записом 1726 р., до «обжежительної Лаври

⁸ Тепер с. Яксманичі Перемишльського повіту Підкарпатського воєводства, Республіка Польща).

Добромильської» [МВ 438, арк. 8–11, 22]. Про належність книги бібліотеці монастиря у XIX ст. підтверджують записи латинською мовою та відтиски штампів [МВ 438, арк. 1, 2, 71], а також записи на книзі насельників – Геронтія Затварницького⁹ та ієромонаха Васяна Лучинського.

Акафісник другої чверті XVIII ст. [МВ 725], що включає тексти трьох акафістів до Божественних таїн, преподобного Онуфрія та Пресвятої Трійці, надійшов у володіння Добромильського монастиря від ієромонаха Спиридона, який був не лише власником книги, а й автором переписаного тексту [МВ 725, арк. 26–31]. Очевидно, він і скомпонував цю книжку із текстів трьох акафістів, вставивши аркуші з книги останньої чверті XVII ст. із текстом служби патрону монастиря – святому Онуфрію [МВ 725, арк. 18–25 зв., 35–37 зв.]. Відтак відтиск штампу та наклейка на корінці пам'ятки зі старим шифром вказують на перебування її у Крехівському монастирі, ймовірно, з 1905 р.

Із необхідного комплекту дванадцяти службових Міней для здійснення богослужінь у Добромильському монастирі до ЛННБ України ім. В. Стефаника потрапило лише дві, які створені в останній чверті XVI ст., – на вересень [МВ 90] та жовтень [МВ 778]. Останню переписав «слуга поволний и работник книжний» Ігнатко Попович із Висоцька (?) [16, с. 307, № 235]. До Центрального василіанського архіву і бібліотеки у Львові перша надійшла з Лаврівського, друга – з Крехівського монастирів.

Рукописне зібрання ЛННБ України ім. В. Стефаника представлене популярними у народі книгами агіографічного змісту з Добромильського монастиря, які використовували як в богослужінні, так і для повсякденного читання – Прологи – збірники коротких житій святих й оповіді про церковні події (доповнені повчаннями), укладені на щодень відповідно до церковного календаря. Традиційно тексти цього збірника поміщали у дві книги. Два манускрипти

⁹ Затварницький Геронтій (Георгій) (1692–1772) – народився в с. Бахушець Перемишльської землі. 1711 р. вступив до Добромильського монастиря, 1712 р. склав довічні обіти, 1714 р. отримав ієрейське свячення. 26 років був економом Добромильського монастиря. Від березня 1740 р. – у Щеплотському, з серпня 1741 р. – у Львівському монастирі св. Онуфрія (диригент хору), з березня 1742 р. – прокуратор у Гошеві, з травня 1745 р. – в Улашківцях, 1762–1767 рр. – у Дерезичах [35, с. 92–93].

збереглися з Добромильської обителі: Пролог на вересень-лютий другої чверті XVII ст. розширеної редакції [МВ 674] та Пролог стишний на березень-серпень першої чверті XVII ст. [МВ 675]. Особливістю останнього є те, що перед кожним текстом життя чи церковної події вміщено короткий віршований твір – стих, а на його сторінках задокументовано інформацію літописного характеру про сильні бурю і сніг на Великдень у Добромилі 1734 р. [МВ 675, арк. 128], потоп 25 липня 1735 р. та війну цього ж року [МВ 675, арк. 220 зв.]. Із запису переписувача Пролога на вересень-лютий другої чверті XVII ст. [МВ 674] дізнаємося, що одразу після його виготовлення, 2 листопада 1632 р., книгу купив Яків до церкви Успіння Пресвятої Богородиці с. Бабичі (тепер Перемишльський повіт Підкарпатського воєводства, Республіка Польща) [МВ 674, арк. 69 зв.], а вже звідти, очевидно, книга потрапила до Добромильського монастиря.

У добромильських Прологах, крім житій загальнохристиянських святих, вміщено і короткі описи життя та подвигів канонізованих національних святих, зокрема перших руських князів, які читали 11 липня – на Успіння княгині Ольги та 15 липня – князя Володимира [МВ 675, арк. 319–320, 327 зв.–329], 5 вересня – про вбивство князя Гліба [МВ 674, арк. 12], 24 липня – мучеництво князів Бориса і Гліба та сказання про їхні чуда [МВ 675, арк. 348–350 зв.], 2 травня – Перенесення мощей Бориса і Гліба [МВ 675, арк. 161 зв.–162 зв.]. Прологи з Добромильського монастиря містять опис подій, пов'язаних із національною історією: Освячення церкви Святої Софії в Києві, 14 листопада [МВ 674, арк. 169–170], чудо перед Києво-Печерською іконою Пресвятої Богородиці, 24 березня [МВ 675, арк. 60 зв. – 61]; слово про преподобномучеників Феодора і Василя, пострадалих у Києві, 11 серпня [МВ 675, арк. 389 зв.–395]; перенесення мощей святого Климента в Корсунь, 25 листопада [МВ 674, арк. 213–213 зв.].

Прологи з Добромиля містять також тексти про святих та оповіді, пов'язані з Києво-Печерським монастирем, зокрема з його засновниками: пам'ять преподобного Антонія Печерського, 10 липня [МВ 675, арк. 314–315 зв.]; Успіння та чуда після смерті преподобного Феодосія Печерського, 3 травня [МВ 675, арк. 164–166 зв., 168–169]; житіє і перенесення мощей Феодосія Печерського,

14 серпня [МВ 675, арк. 398 зв.–400]. У цих книгах знаходимо життя й інших Києво-Печерських угодників: лікаря Агапіта Печерського, 1 червня [МВ 675, арк. 221 зв.–225]; Алімпія Іконника, 17 серпня [МВ 675, арк. 407–411], преподобних Євстратія Посника, 28 березня [МВ 675, арк. 69–70], Нифонта, єпископа новгородського, ченця Києво-Печерського монастиря, 8 квітня [МВ 675, арк. 98 зв.–99 зв.], Ісаакія, 27 квітня [МВ 675, арк. 147 зв.–151], Іоана Затворника, 18 липня [МВ 675, арк. 336–338], Пимена Печерського, 7 серпня [МВ 675, арк. 380–384], Мойсея Угрина, 26 липня [МВ 675, арк. 353 зв.–358 зв.]. У цих збірниках поміщено також слово про чорноризця, «ісходящого» з монастиря, яке читали 10 травня [МВ 675, арк. 184 зв.–185] та «Слово како дїаволъ изводиѣ до ѿпвѣтїа ѿ цркви челоуѣкы» – 26 травня [МВ 675, арк. 212 зв.–213].

У Прологах з Добромилля є й оповіді про слов'янських святих: Перенесення мощей князя В'ячеслава Чеського, 4 березня [МВ 675, арк. 4–4 зв.], преподобних Мефодія, архієпископа Моравського, 11 травня [МВ 675, арк. 186–187] та Авраамія Смоленського, 20 серпня [МВ 675, арк. 414–418 зв.], а також литовських святих мучеників Антонія, Іоана та Євстафія, пам'ять яких припадає на 14 квітня [МВ 675, арк. 113–115 зв.].

До відділу рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка потрапив один із Пом'яників Добромильського Святоонуфрїївського монастиря [МВ 1261], записи в якому охоплюють 1665–1762 рр. У них, крім заупокійних молитов, задокументовано списки поминань єпископів – Львівського Арсенія Желиборського і Перемишльського – Георгія Гошовського, ігуменів, ієромонахів, ієродияконів, монахів і монахинь Добромильського та інших монастирів, міщан м. Добромилля, священнослужителів і світських осіб із навколишніх сіл і міст, подекуди й віддалених. Мистецьким оздобленням вирізняються вписи жертводавців обителі: родів Устрицьких [МВ 1261, арк. 75–76 зв.], Винницьких [МВ 1261, арк. 77–77 зв.], Комарницьких [МВ 1261, арк. 74–74 зв.], молдавських воєвод і господарів «Іоана Константія Сербана Бассараби» [МВ 1261, арк. 68 зв.] та «Іоан Георгій Стефан Петрашевича» [МВ 1261, арк. 72]. Їхні поминальні списки поміщені у мистецько оздоблені рамки у вигляді архітектурних арок із зображенням у верхній частині гербів родів, виконаних у кольорах, на арк. 75, 77 – з додаванням золота. У цьому

Пом'янику, крім списку 1700 р. поминань усопших роду Олександра Копистенського, є запис про його дарування монастирю 960 злотих на щоденну відправу літургії впродовж його життя [МВ 1261, арк. 72 зв.] і звіти про отримані у 1700–1709 рр. кошти [МВ 1261, арк. 73]. Також у книзі у 1669 р. поміщені молитва за членів церковного братства Зішестя Святого Духа м. Добромила та список поминань його членів [МВ 1261, арк. 94]. Цінності цьому манускриптові додає поданий наприкінці географічно-іменний покажчик поминань [МВ 1261, арк. 209–220 зв.].

Серед кириличних рукописних книг, призначених для монастирського читання, у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника з Добромильського монастиря тепер зберігаються лише три, з XVII ст.: збірник Пчола, праці Йоана Касіяна Римлянина та Гавриїла Домецького.

Виявлений у фонді Центрального василіанського архіву і бібліотеки у Львові рукописний перекладний збірник коротких повчальних висловів, узятих зі Святого Письма, творів Отців Церкви та античної літератури, з Добромильського монастиря є рукописним списком збірника першої чверті XVII ст. [МВ 31], який отримав назву Пчола. Він складається з трьох частин (автором першої і другої книги є чернець Антоній, третьою – Максим Філософ (Сповідник): 1) без початку, містить 75 слів, де зазначено, що повинно бути ще 76-те, однак у грецькому оригіналі, з якого зроблено церковнослов'янський переклад, слово 76-те «**Ѡ** ниже не хранащи^х свои^х оусте^и и гзика» було відсутнє; 2) складається зі 100 слів; 3) 71 слово – «**Ѡ**ввы Максима Философа и мчѣика главы вѣдсловѣскїа. Сирѣчь, собранїа ѿ различныхъ книгъ. дѣовныхъ же и вѣшнихъ» (збереглися зміст 23–71 слів і текст перших 14 слів) [МВ 31, арк. 135–158 зв.]. Відомо, що Пчола з подібним набором статей є особливим різновидом такого типу збірника, що був перекладений 1599 року з латинського видання 1546 р. Конрада Гаснера на церковнослов'янську мову в Дерманському монастирі на Волині, який пов'язаний із просвітницькою діяльністю князя Костянтина Острозького [39, с. 385].

Із Добромильського монастиря збереглася книга з українським перекладом надзвичайно популярних творів відомого теоретика чернечого устрою та засновника монастирів Йоана Касіяна Римлянина († 435 р.), що містить дві його праці: «**Ѡ**встава^х манастырски^х» та «**На десѣ^т вестѣ^аѣ ѿцевъ бѣ^ты^х на пѣци в' скитѣ^ѣ мешкаючи^х»**

70-х рр. XVII ст. [МВ 32]. Вони є перекладом із польського друку 1604 р. “Iana Cassiana eremity O żywocie y ćwiczeniach ludzi świat opuszczających, Książ XII. Collaciy Oyców Świątych XXIV” (Kraków, 1604) [20]. Перша праця Йоана Касіяна складається з 12 книг: у перших чотирьох йдеться про внутрішній уклад монашого життя (молитви, відречення від світу, одяг), у восьми наступних – духовне життя монахів (боротьба з вісьмома чернечими гріхами). Друга праця – «**На деся^т бесѣ^ахъ ѿцевъ стѣ^ххъ**» – вписана не повністю, а лише три з десяти бесід про чернече життя і шлях до його досконалості. Відомо, що праці Йоана Касіяна були й у Крехівському монастирі, про що задокументовано в інвентарному описі книг другої третини XVII ст. [1, с. 297; 14, арк. 3 зв.; 38]. Про авторитетність праць автора свідчить вказівка «чти правила Касіяна» в Уставі Підгорецького монастиря 1701 р. [МВ 43, арк. 8], проте в Україні їх збереглося небагато [20, с. 378].

Із праць, що стосуються укладу чернечого життя, у Добромилі була книга «**Цвичене: всегдашнее мнѣ^трское, такъ законникъ маєтъ цвичитиса во стѣ^хмъ станѣ^х иноческо^а, и теченіе свое ѿправовати в’ справа^х законныхъ, vybrano из’ розныхъ цвиченій дѣ^хвныхъ, поважныхъ монашескихъ оучителей**» 1683 р. [МВ 1293], укладена богословом і церковним діячем Гавриїлом Домецьким під час виконання обов’язків архімандрита московського Симонного монастиря, вихідцем з України, щирим ревнителем української культури і мистецтва¹⁰. Відомі також його книги з Підгорецького монастиря, які з подорожі 1689 р. до Москви привіз ігумен Парфеній Ломиковський [18, с. 397]. На книзі Г. Домецького з відтиском штампю Добромильського монастиря, є власницький запис 1727 р. отця ієромонаха Гедеона Крехівського, іншою рукою задокументовано: «в Домашові» [МВ 1293, арк. 32 зв.], де, очевидно, до цього вона перебувала. У Добромильському монастирі була й інша книга, написана Гавриїлом Домецьким, з якої зберігся фрагмент із одного аркуша, який тепер підклеєно на зворот задньої дошки оправи Пролога стихного першої чверті XVII ст. [МВ 675].

У відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка наявні й польськомовні Чернечі правила Чину святого Василя Великого

¹⁰ Зазнав гоніннь – був висланий до північного Іверського монастиря з політичних мотивів, зокрема й через те, що хотів у російських монастирях запровадити «київський» спів [40, с. 288, 327].

кінця XVIII – початку XIX ст. із бібліотеки Добромильського монастиря [МВ 454] з численними покрайніми записами 1803–1826 рр. про відбуті в Добромилі реколекції. На звороті нижньої палітурки цієї книжки знаходимо фрагмент сюжетного малюнка, виконаного суриком.

Від часу провадження у Добромильському монастирі богословських студій (1757–1771 рр.) збереглися рукописні книги з текстами латиномовних праць¹¹ професорів теології: **о. Анатолія Водзінського** теологічні трактати про ангелів; ласку Божу і людські діяння (“Tractatus Theologicus de Angelis Beatitudine et Actibus Humanis”) 1763 р. [МВ 461] і теологічний трактат про Бога Єдиного і Триєдиного (“Tractatus Theologicus de Deo Uno et Trino”) у записках Мартініана Драчакевича 1766 р. [МВ 469]; **о. Христофора Гординського**¹² під керівництвом **о. Анатолія Водзінського** теологічний трактат про єдиного і триєдиного Бога (“Tractatus Theologicus Deo uno et trino tam speculationes quam dogmata scholastica metodo, explanans Majori Dei T[ertii] O[ptimi] in Gloriam Virginis Mariae cultui, s[er]enis[imo]r[um] Patronor[um] P[atrum] Bazilii M[agni] Protopatriarchae, Onuphrii, Josaphat Episcopi et Martyris ac Honori consecratus”) 1766 р. [МВ 710]; **о. Гедеона Гульського**¹³ теологічний трактат про таїнства (“Tractatus Theologicus Speculativo Dogmatico

¹¹ Висловлюємо щире подяку Мирону Капралю за допомогу з перекладом латиномовних текстів.

¹² Гординський Христофор (Григорій) – народився 1731 р. у с. Гординя на Перемишльщині. Чернечі обіти складав у Добромильському (1754 р.) та Почаївському (1761 р.) монастирях. Після проходження новіціату у Почаївському монастирі 1762 р. склав довічні чернечі обіти, скерований на філософські студії до Лаврівського, у серпні 1764 р. – Добромильського монастирів. 1767 р. отримав піддияконські свячення [35, с. 61].

¹³ Гульський Гедеон (Габріель, Гervasій) (1720–1796) – богослов, педагог. Народився 24 березня 1720 р. на Поділлі. Закінчив філософські студії у Кам’янці на Поділлі, вивчав математику та теологію у Львові. 1753 р. вступив до Почаївського монастиря, де 1754 р. склав довічні обіти, 1755 р. отримав піддияконські, дияконські та ієрейські свячення. У 1760–1764 рр. – вікарій у Теребовлянському, Унівському, Лаврівському та Крехівському монастирях. Від 1764 р. був професором спекулятивної теології, з 1767 р. – ігуменом Золочівського, Деревлянського, Угорницького та Львівського св. Онуфрія монастирів, з серпня 1776 р. –

Moralis de Sacramentis”) 1766–1767 pp. [МВ 334, 481]; **о. Юрія Жа-новського** теологічний трактат про втілення Божого слова (“Tractatus Theologicus Scholastico Dogmaticus de Incarnatione Verbi Divini”) 1759 p. [МВ 462]; **о. Ампліатія Крижановського**¹⁴ теологічний трактат про право і справедливість 1760–1761 pp. [МВ 487]; **о. Анастасія Пйотровського**¹⁵ теологічні трактати про людські діяння, про милосердя й ангелів 1761–1762 pp. [МВ 348], на звороті нижньої палітурки екслібрис Габрієля Козіцького; **о. Трифона Стебницького** теологічний трактат про Божу ласку та заслуги перед Богом і Божі винагороди (“Tractatus Theologicus Dogmatico Speculativus de Gratia Divina cum suis meritis et demeritis Deo T.O.M. Authori gratiae Honori Mariae plenae gratiae ...”) 1768 p. [МВ 228]; **оо. Трифона Стебницького і Мартина Драчакевича** теологічний трактат про втілення Бога (“Tractatus theologicus speculative dogmatico de ineffabili Divinae incarnationis mysterio”) 1767 p. [МВ 442]; збірка трактатів із теологічного курсу «Спекулятивна догматика», викладених у диспутах про Божі втілення і про покаяння **оо. Трифона Стебницького, Анатолія Водзінського і Йосафата**

у Подденбці [35, с. 69–70].

¹⁴ Крижановський Ампліатій (Адам) (1733–[1785]) – богослов, педагог, церковний діяч. Народився в с. Хлопчиці на Самбірщині. 1748 р. вступив до Почаївського монастиря, де 1749 р. склав довічні обіти, звідки скерований на студії риторики у Гощі, філософії та спекулятивної теології – у Львові. 1753 р. отримав ступінь пресвітера. У Лаврівському монастирі викладав філософію, у Добромильському – теологію. Ігумен Щеплотського (з 1762 р.), Добромильського (1766–1776 pp.) та Кристинопільського монастирів (з 1778 р.), консультатор Святопокровської провінції [35, с. 121–122].

¹⁵ Пйотровський Анастасій (Андрій) (1729–1792) – богослов, педагог, церковний діяч. Народився у вересні 1729 р. у с. Сусолів на Самбірщині. 1748 р. вступив до Добромильського монастиря, де 1749 р. склав довічні обіти, вивчав риторичку у Гощі, теологію та філософію – у Львові. У 1751–1753 pp. отримав піддияконські, дияконські та ієрейські священства. З 1757 р. – викладав філософію у Лаврові, з 1760 р. – теологію в Добромилі та Львові. 1768–1770 pp. – ігумен Львівського монастиря св. Георгія. 1772–1776 pp. – секретар Провінційної управи Святопокровської провінції ЧСВВ, 1776–1780 pp. – протоконсультор Святопокровської провінції та ігумен Загорівського монастиря [35, с. 169–170].

Макаревича¹⁶ 1767–1768 рр. [МВ 67]; курс спекулятивної догматики невстановленої особи 1758 р. [МВ 244]. Після тексту трактатів у двох книгах подано список слухачів курсу [МВ 461, арк. 188; МВ 469, арк. 153]. Три перелічені манускрипти деякий час належали Кристинопільському монастирю, звідки надійшли до Центрального василіанського архіву і бібліотеки у Львові [МВ 461, 469, 481].

У зібранні ЛННБ України ім. В. Стефаніка зберігаються документальні та нарративні джерела до історії Добромильського монастиря. Це, зокрема, Літопис Добромильського монастиря о. Модеста Мацієвського з доповненням о. Ю. Телішевського, що має назву: «Часть II^{га} лѣтописы яко продолженіе записокъ важнѣйшихъ событій до Исторіи Монастыря Добромильскаго Чина св. Василя Великаго починаючоїся от года 1866» [МВ 405], де задокументовано події 1866–1881 рр. (настоятель монастиря о. Ю. Телішевський вписав інформацію за 1871–1881 рр.) [МВ 405, арк. 14–25 зв.]. У передмові до літопису о. Модест Мацієвський зазначив, що його робота є продовженням праці історика Венедикта Площанського, який на основі документів з архіву Добромильського монастиря уклав нарис його історії від часу заснування до 1866 р., опублікував 1867 р. у «Научному сборнику» товариства Галицько-руської матиці, копію – брошурую, 25 примірників якої подарував монастиреві. Починається літопис переліком насельників. Далі подано інформацію про собор у монастирі 1870 року, святкування, нещасні випадки, судові справи, похорони ігуменів, посвячення відновленої церкви, світові новини тощо. Наприкінці манускрипту [МВ 405, арк. 28] поміщено хронікальні записи невстановленої особи, що стосуються добромильської реформи. Повсякденне життя монахів відображено й у збереженій Хроніці Добромильського монастиря за 1770–1781 рр. [МВ 109], написаній польською і латинською мовами, яка, на жаль, дійшла до нас у неповному обсязі.

¹⁶ Макаревич Йосафат (Іван) (1730–1794) – богослов, педагог. Народився на Перемишльщині. 1750 р. вступив до Добромильського монастиря, де 1751 р. склав чернечі обіти. Вивчав риторику в Гощі, філософію у Луцьку, теологію у Браунсберзі. 1754 р. отримав ієрейські свячення. Був професором філософії у Теребовлі, спекулятивної теології у Добромилі і теології у Львові, ігуменом у Гощі, 1773–1774 рр. – у Кременецькому монастирі, згодом проповідником у Загоріві, Подденбці, Почасві [35, с. 144–145].

Діяльність Добромільського монастиря розкрита у збірці проповідей і привітальних промов, виголошених польською та латинською мовами в обителі впродовж 1803–1840 рр. [МВ 1298]. У цій книзі є також нотатки за 1823, 1837–1839, 1844 рр. про виголошення проповідей, інформація про померлих монахів тощо.

У ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігається найповніший із відомих списків книг Добромільського монастиря – Інвентар бібліотеки 1812 р. (“*Repertorium Librorum Bibliothecae Monasterii Dobromiliensis Ordinis D. Basilii Magni*”) [МВ 801, арк. 77–116], який поміщений в одну книгу з копіями початку XIX ст. протоколів генеральних капітул ЧСВВ 1665–1767 рр. та інших матеріалів у справі діяльності ЧСВВ [МВ 801, арк. 77–116]. Саме його використовував Венедикт Площанський під час написання історії монастиря. Інвентар укладений, найвірогідніше, Модестом Гриневецьким, який тоді тимчасово керував монастирем. Про намісництво М. Гриневецького задокументовано у візитаційному записі протоігумена Галицької провінції Теофана Голдаєвича¹⁷ від 2 травня 1814 р., який переглядав інвентар, погодився з порядком укладання книг і рекомендував дотримуватися його й надалі [МВ 801, арк. 78], а на його початку зазначив обсяг – 39 аркушів [МВ 801, арк. 78]. На останньому аркуші Інвентаря також наявний запис від 29 травня 1850 р. настоятеля Крехівського монастиря Еміліана Коссака¹⁸, який на основі перегляду книгосховища виявив неписані нові надхо-

¹⁷ Голдаєвич Теофан (Теодор) (1752–1822) – церковний та культурно-освітній діяч, педагог. Народився 6 лютого 1752 р. у с. Бискупиці. Студіював філософію у Замості та Віденському університеті, 1780 р. – богослів'я. Викладав філософію (1782–1784 рр.) в колеґіумі при Бучацькому монастирі, риторику і поетику в Замості, Дрогобичі і Крехові. З 1787 р. – віцеректор, ректор і професор Львівської греко-католицької духовної семінарії, протоігумен Галицької Провінції ЧСВВ, 1811–1822 рр. – ігумен Крехівського монастиря [2, с. 56, 64–66; 41, с. 387].

¹⁸ Коссак Еміліан (Ілля) (1804–1881) – церковний і громадський діяч, педагог. Народився 28 липня 1804 р. у Дрогобичі. Навчався у Самбірській гімназії, згодом вступив до Добромільського монастиря, де 8 серпня 1826 р. склав довічні обіти. 1830 р. отримав ієрейські свячення. Вивчав філософію у Львові, богослів'я – у Львові та Відні. Від 1831 р. – вчитель гімназії при монастирі в Бучачі, з 1838 р. – директор гімназії і з 1839 р. – настоятель Бучацького монастиря, з 1846 р. – протоігумен ЧСВВ і впродовж 1846–1880 рр. – настоятель Крехівського монастиря

дження і доручив ігумену внести їх до інвентаря [МВ 801, арк. 78].

В Інвентарі 1812 р.¹⁹ подано список бібліотечних книг, систематизованих за тематикою: Святе Письмо, книги Святих Отців, історія соборів, коментарі до Святого Письма, теологія (схоластично-догматична, універсальна, моральна, казуїстика, пасторальна), полеміка, філософія тощо), в межах розділу – погрупованих за мовною ознакою («руська», латинська, польська). Зазначено розміщення цих книг у восьми шафах. До кожної позиції подано номер (окрема нумерація кожного розділу і підрозділу), автор і назва (додатково зазначено “*rusana*”), формат, матеріал покриття оправи, кількість томів, місце та рік видання. Загалом вписано 878 назв у 1076 томах. Рукописні книги розміщені поруч із друками. З кирилических рукописних книг знаходимо 19 позицій у 24 томах: Євангеліє тетр, Слова Йоана Золотоустого та інших Святих Отців, «Слова преподобного Никона» (Пандекти або Тактикон Никона Чорногорця), Бесіди Йоана Золотоустого на Євангеліє, «Глумачення псалмів», два комплекти по 2 томи Пролога, Пом’яник, два Акафісники («Акафіст св. Онуфрію», «Акафіст на Різдво Пресвятої Богородиці»), Каноник, Мінеї, очевидно, службові (4 томи), Часослов, Ірмолой, Октоїх, Требники (2), Йоана Касіяна «О уставах монастирських», Завіт духовний Теодозія, ігумена Скиту Манявського. Із наведеного списку 1812 р. до ЛННБ України ім. В. Стефаніка потрапило менше половини кирилических рукописних книг.

Збереглися також інвентарний список книг добромільського новіціату (це 64 томи руських, польських та латинських книг з різних дисциплін, з яких зазначено відсутність 8 книг) [МВ 1298, арк. 74], список книг добромільського новіціату, які підлягають перевірки у 1807, 1808 рр. [МВ 1298, арк. 73 зв.], та список книг добромільського новіціату 1832 р. – 25 томів [МВ 1298, арк. 75].

Біографічні дані про добромільських насельників за 1771–1903 рр. можна почерпнути зі збережених у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка таких документів:

1) Екзаменаційна книга кандидатів до новіціату Добромільського монастиря, що містить персональні дані та кваліфікацію

[МВ 426, арк. 44; МВ 433, арк. 59 зв.; 41, с. 387].

¹⁹ Перші розділи, як зазначено, укладені 7 серпня 1812 р. [МВ 801, арк. 78–82].

претендентів (“Liber Examinum Admittendorum ad Novitiatum Consinens Aspirantium Metricus et Idoncitatem Juxta ...”), розпочата Ампліатом Крижановським під час канонічної візитації о. Інокентія Матковського²⁰ 1771, 9 серпня, – 1903 pp. [МВ 426, арк. 1, 7–102]. Тут подано також список висвячень на професа монахів Добромильського монастиря з 22 травня 1887 р. до 13 січня 1896 р. [МВ 426, арк. 157 зв., зв. 156–156 зв.], зокрема запис про те, що Андрей Роман Шептицький склав довічні обіти 14 серпня 1892 р. у Кристинопільському монастирі [МВ 426, арк. 156]. На початку книги поміщено розпорядження цісарсько-королівського маєстату щодо прийому до новіціату в 1792/93 pp. [МВ 426, арк. 2–4], список 1792 року монастирів Львівської та Перемишльської дієцезій із зазначенням кількості монахів [МВ 426, арк. 4], список монастирів Львівської та Перемишльської дієцезій, призначених до скасування, із зазначенням кількості монахів і причини скасування обителів [МВ 426, арк. 5], розпорядження влади щодо вимог до новіціату 1793, 1794, 1787 pp. [МВ 426, арк. 5 зв.–6 зв., 199], зокрема документ від 6 червня 1794 р. про необхідність підготовчого курсу перед вступом до новіціату [МВ 426, арк. 199].

2) Книга запису про складення довічних чернечих обітів професа у новіціаті Добромильського монастиря (“Metrica professionis”; “Księga Czyniących Profesją Zakonną”) за 13 липня 1771 – 27 вересня 1877 pp. [МВ 433]. У книгу власноручно кожен профес вписав присягу, де зазначив імена (при хрещенні й облаченні), прізвище, місце

²⁰ Матковський Інокентій (Іван) (1722–1781) – церковний діяч, богослов, педагог. Народився 22 серпня 1722 р. на Жидачівщині. Вивчав філософію у Луцьку. 1745 р. вступив до Почаївського монастиря, де 1746 р. склав довічні чернечі обіти і був призначений учителем граматики і синтаксису в Гощі. 1748 р. скерований на богословські студії до папського колегіуму при Конгрегації Поширення Віри в Римі, де захистив докторат, 1751 р. – отримав ієрейське свячення, після повернення деякий час був проповідником при Успенській церкві у Львові, а з 1752 р. викладав філософію у Луцькій монастирській школі, від серпня 1756 р. – спекулятивне богослів’я у Львівському монастирі св. Георгія, де з 1763 р. був ректором. Від 1765 р. – настоятель монастиря в Піддубцях, а 1767 р. – у Городищі, з 1775 р. – канівський архімандрит. Від 1759 р. – консультор, візитатор, вікарій, а з 1780 р. – протоігумен Святопокровської провінції [37, с. 159–160]

перебування і виконання обов'язків у новіціаті, місце складання обіту. Кожен запис засвідчено підписами двох свідків [МВ 433, арк. 1–108 зв.]. Наприкінці книги²¹ подано іменний покажчик [МВ 433, арк. 241–253]. Такі ж записи про складення довічних обітів від 20 січня 1884 р. до 20 лютого 1898 р. вписані у попередню книгу [МВ 426, арк. 132–155 зв.].

3) Реєстр монахів, які прийняли постриг після відбуття новіціату в Добромільському монастирі (“*Diariusz N.N.BB nowiciuszów wyrażający imię nowiciackie, rok, miesiąc, dzień, godzinę, przyciecia habitu zakonnego*”) за 1771–1830 рр. [МВ 389/2, арк. 1–21 зв.].

4) Каталог самовільно звільнених від новіціату осіб із зазначенням причини їхнього самовільного виключення або звільнення, з анотацією року, місяця і числа (“*Catalogus Epektorum atq sua Sponte ex Noviciatu dimissorum Exprimens Causam Epeptionis aut dimissionis Spontaneae Eorum cum Annotatione Anni mensi ac Diei Inchoatus Anno Do[mi]ni 1771*”): 1771–1803 рр. [МВ 389/1, арк. 1–6].

5) Список ченців (15 осіб) Добромільського монастиря з короткими відомостями про них (“*Consignatio Status Personalis Residentium et Pertinentium ad Monasterium Dobromiliense Basilianorum Circles Sanocensi, Diacesis Premisliensis*”) 1791 р. [МВ 1256/20, 4 арк.].

Доповнюють історію Добромільського монастиря документи, які надійшли до відділу рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника: лист 1723 р. Перемишльського єпископа Ієроніма Устрицького про незалежність насельників Добромільського монастиря від перемишльського намісника [МВ 412/20, 2 арк.]; лист 1796 р. провінціала ЧСВВ Віктора Старожинського²² до ченців Добромільського монастиря в справі переобрання настоятеля о. Галичковича

²¹ Додано також аркуші – фрагмент Книги запису про складення довічних чернечих обітів професа у новіціаті Львівського монастиря св. Георгія у Львові за 15 серпня 1732 р. – 19 січня 1741 р. [МВ 433, арк. 255–258].

²² Старожинський Віктор (Василь) (1740–1808) – церковний діяч, педагог. Народився 18 серпня 1740 р. у с. Старі Богородчани (тепер Івано-Франківська обл.). Вивчав філософію в єзуїтській колегії в Станиславові. 1765 р. вступив до Почаївського монастиря, де 23 червня 1766 р. склав довічні чернечі обіти і того ж року отримав ієрейське свячення. Упродовж 1766–1770 рр. вивчав богослів'я у Львівському монастирі св. Георгія. З 1770 р. проповідував у Золочівському та Підгорецькому монастирях. Від 1773 р. викладав філософію у Загаєцькому, з 1774 р. –

[МВ 1373/1, 1 арк.]; заява 1882 р. до Міністерства віросповідань і освіти у Відні з протестом проти передачі новіціату в Добромили під керівництво єзуїтському ордену [МВ 1373/6, 2 арк.].

До ЛННБ України ім. В. Стефаника потрапили й окремі документи, що стосуються майнових справ Добромильського монастиря, зокрема щодо власності сіл Букова та Журавин 1837–1883 рр. [МВ 1373/2–5, 8 арк.]; опис межових знаків між селами Смольник (власник Еразм Гербурт) та Журавин (власник Яків Устрицький), визначених у 1592 р. 1594 р. – список 1832 р. у Добромильському монастирі) [МВ 412/33, 1 арк.]; протокол і рішення єпископського духовного суду щодо позову ігумена Добромильського монастиря о. Амброзія Галінського на місцевого (святоспаського) пароха о. Теодора Черхавського, з підписом Перемишльського єпископа Ієроніма (Устрицького) 1694 р., копія 1745 р. [МВ 1243/1, 4 арк.]; витяг з актових книг Спаського монастиря протоколу і рішення духовного суду щодо позову ігумена Добромильського монастиря о. Амброзія Галінського на місцевого (святоспаського) пароха о. Теодора Черхавського 1733 р. [МВ 1243/2, 4 арк.]; рішення єпископського духовного суду щодо скарги ігумена Добромильського монастиря Інокентія Нівінського на місцевого (святоспаського) пароха о. Теодора Черхавського, з підписом перемишльського єпископа Єроніма (Устрицького) 27.09.1734 р. [МВ 1243/3, 2 арк.]; витяг 1745 р. із Перемишльських гродських книг у справі позову Теодора Салиговича з Яворських, жертводавця Добромильського монастиря, з підтвердженням пожертвувань його родини на монастир з 1694 р. [МВ 1243/4, 2 арк.].

Документи до історії Чину святого Василя Великого з рукописної збірки Добромильського монастиря представлені Збірником протоколів генеральних капітул ЧСВВ за 1665–1772 рр. та списком початку ХІХ ст. короткої історії боротьби чину з митрополитами у 1626–1698 рр. від Рафаїла Корсака до Йоакима Кушеліча

Луцькому, 1777 р. – професор богослів'я у Кам'янець-Подільському, 1778 р. – Львівському св. Георгія монастирях. Від 1780 р. – ігумен монастиря св. Георгія у Львові, з 11 липня 1796 р. – архимандрит Жовківського монастиря. Від 28 березня 1783 р. – візитатор василіанських монастирів, 4 травня 1786 р. – протоігумен Галицької провінції Найсвятішого Спасителя [12].

[МВ 801, арк. 1–4 зв.]. На надзвичайну цінність останнього з них для історії ЧСВВ звернув увагу Василь Щурат, залишивши нотатки на рукописі²³. Він вважав, що коротка історія боротьби ЧСВВ із митрополитами, це – «реляція²⁴» о. Симеона Циприяновича, яку він написав після 1686 р. [МВ 801, арк. I зв., 4 зв.]. Василь Щурат користувався цим рукописом під час публікації листів о. Петра Камінського [43].

Висновки. У фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігається цінна частина рукописної спадщини Добромильського монастиря, передана до установи з Центрального василіанського архіву і бібліотеки у Львові після ліквідації Чину святого Василя Великого. Це кириличні рукописні книги XVI–XVIII ст., які використовували у монастирі для богослужіння та читання, латиномовні теологічні праці професорів богословських студій в обителі впродовж 1757–1771 рр., документальні й нарративні джерела до історії ЧСВВ і Добромильського монастиря, персональні дані його насельників. Хоча частина рукописних джерел уже була в науковому обігу, проте ще потребує подальшого наукового опрацювання, що дасть змогу дослідникам повніше розкрити як історію Добромильського монастиря і чернечого ордену св. Василя Великого, так і історію та культуру України загалом.

Відтиски штампів бібліотеки Добромильського монастиря св. Онуфрія

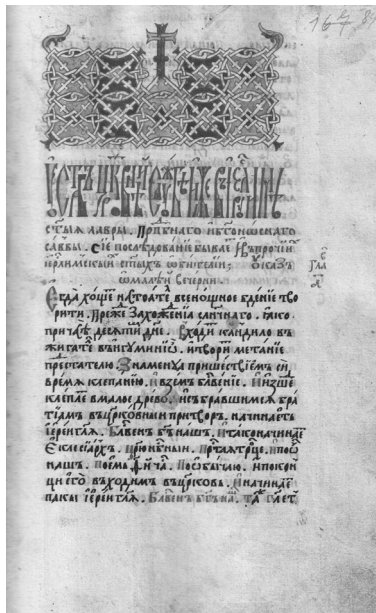

²³ Повний текст нотаток опублікувала Маргарита Кривенко [22, с. 377].

²⁴ Заст. – донесення.

**Список кириличних рукописних книг із Добромильського
монастиря у ЛННБ України ім. В. Стефаніка**

№ з/п	Автор, назва, час створення	Формат, кількість арк.	Старий шифр	Шифр
1.	Акафісник. Остання чв. XVII ст., друга чв. XVIII ст.	4 ⁰ , 59	345	МВ 725
2.	Богородичник. Друга чв. XVI ст.	4 ⁰ , 197	16, 26	МВ 15
3.	Домецький Гавриїл. «Цвічене всегдашнее монастырское». 1683 р.	2 ⁰ , 32	41	МВ 1293
4.	Іоан Касіян Римлянин. «О уставах монастырских». «На десять бесід отцев святих на пущі в скиті мешкаючих». 70-ті рр. XVII ст.	4 ⁰ , 236	25, 35	МВ 32
5.	Мінея службова на жовтень. Остання чв. XVI ст.	2 ⁰ , 177		МВ 778
6.	Мінея службова на вересень. Остання чв. XVI ст.	2 ⁰ , 176	59	МВ 90
7.	Пом'яник Добромильського монастиря. 1665–1762 рр.	2 ⁰ , 220	50	МВ 1261
8.	Пролог на вересень-лютий. Друга чв. XVII ст. (1632 р.?).	2 ⁰ , 475		МВ 674
9.	Пролог на березень-серпень. Перша чв. XVII ст.	2 ⁰ , 440		МВ 675
10.	Пчола. Перша чв. XVII ст.	4 ⁰ , 158	24, 34	МВ 31
11.	Требник монаший. Третя чв. XVII ст.	8 ⁰ , 125	XIV,5	МВ 4
12.	Устав церковний Єрусалимський. 1619 р.	2 ⁰ , 376	22,23	МВ 438
13.	Шестоднев службовий. Остання чв. XVI ст.	4 ⁰ , 280	2, 15, 25	МВ 24

Устав церковний Єрусалимський. 1619 р. МВ 438, арк. 84

Пом'яник Добромильського монастиря. 1665–1762 рр. МВ 1261, арк. 75

1. Альмес І. Від молитви до освіти: Історія читання ченців Львівської єпархії XVII–XVIII ст. Львів : УКУ, 2021. 588 с. (Серія «Київське християнство» ; т. XXVI).
2. Андрохович А. Львівське “Studium Ruthenum”. *Записки Наукового товариства імени Шевченка*. 1927. Т. 146. С. 33–118.
3. Ваврик М., о. До постановня першої серії «Записок» Чина Св. Василя Вел. (1924–1948). *Записки Чина Св. Василя Великого = Analecta Ordinis S. Basilii Magni*. Рим, 1974. Т. IX (XV), вип. 1–4. С. 1–18.
4. Ваврик М., о. По василіянських монастирях. Торонто : Вид-во й друкарня оо. Василян. 1958. 286 с.
5. Волощенко С. А. Устав церковний Єрусалимський останньої третини XV – другої третини XVII ст.: кодикологічне дослідження кириличних списків, збережених в Україні : монографія. Київ, 2021. 252 с. : іл.
6. Гординський Я. Рукописи бібліотеки монастиря св. Онуфрія ЧСВВ у Львові. Жовква : Вид-во ЧСВВ, 1927. Вип. 1. 114 с.
7. Гуцаленко Т. «Бібліотека та центральний василіянський архів у Львові». *Рукописна україніка у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України та проблеми створення інформаційного банку даних* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 20–21 верес. 1996 р. Львів, 1999. С. 128–149.
8. Гуцаленко Т. Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України у 1940–1949 рр.: постагі та події. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника* : [зб. наук. праць]. Львів, 2005. Вип. 13. С. 175–237.
9. Гуцаленко Т. Службовий щоденник А. Петренка 24.IV.1946–16.VIII.1947: перебіг концентрації та розподіл фондів «Центральної василіянської бібліотеки у Львові». *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника* : [зб. наук. праць]. Львів, 2006. Вип. 14. С. 358–408.
10. Гуцаленко Т. М. Хроніки василіянських монастирів як джерело вивчення історії Західної України (Огляд матеріалів відділу рукописів ЛНБ ім. В. Стефаника АН України і ЦДІА України у Львові 1760–1930 років). *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України*. Київ : Наук. думка. 1992. Вип. 1. С. 4–16.
11. Дзюбан Р. Едвард Хвалевік і його “Zbiory polskie” (1916–1927) в контексті втрат українських культурних цінностей. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника* : [зб. наук. праць]. Львів, 2007. Вип. 15. С. 356–367.
12. Дух О. Віктор Василь Старожинський (1740–1808) – протоігумен Галицької провінції ЧСВВ і Жовківський архимандрит. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2012–2013. Вип. 13–14. С. 235–242.

13. Запаско Я., Ісаєвич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва. Каталог стародруків, виданих на Україні. Книга перша (1574–1700). Львів : Вища школа, 1981. 136 с.

14. Інвентарний опис Крехівського монастиря. 1637 р. // ЦДІА України у м. Львові. Ф. 129. Оп. 1. Спр. 539. 10 арк.

15. Інвентарні описи рукописів 1694–1829 рр. василіанських монастирів в Добромилі, Лаврові та Львові, складені оо. Романом Луканем та Йосафатом Скрутенем. 1917–1930 рр. // ЦДІА України у м. Львові. Ф. 364. Оп. 1. Спр. 28. 47 арк.

16. Кириличні рукописні книги у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України : каталог. Т. 1 : XI–XVI ст. / уклад.: М. М. Кольбух та ін. Львів, 2007. XLVI, 522 с., 24 кол. іл.

17. Книга протоколів соборів Галицької провінції ЧСВВ 1802–1935 рр. // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Від. рукоп. Ф. 3. Од. зб. 130. 193 арк.

18. Кольбух М. Книгозбірня Підгорецького монастиря: історія формування. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка* : зб. наук. праць. Львів, 2011. Вип. 3 (19). С. 394–421.

19. Кольбух М. Монастирські збірки кириличних рукописних книг у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаніка. *Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка: історія і сучасність* : доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф., Львів, 28–30 жовт. 2010 р. Львів, 2010. С. 360–367.

20. Кольбух М. Переклади творів Йоана Касіяна (Римлянина), учня Йоана Золотоустого, українською мовою XVII ст. *Християнство й українська мова* : матеріали наук. конф. (Київ, 5–6 жовт. 2000 р.). Львів : Вид-во Львівської Богословської Академії, 2000. С. 377–381.

21. Коссак М. Монастирі Галичини. *Лавра. Часопис Монахів Студитського Уставу*. 1999. № 7. С. 47–48 (Передрук: Коссак М. Шематизм Провінції св. Спасителя Чина св. Василя В. в Галиції и Короткий Погляд на монастири и на Монашество Руске, от заведения на Руси Віры Христоуої аж по нынешное время. Львов, 1867).

22. Кривенко М. Бібліофільсько-меценатська діяльність Василя Щурата (на основі науково-довідкового апарату відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка). *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка* : зб. наук. праць. Львів, 2018. Вип. 10 (26). С. 370–400.

23. Кріль М. Старосамбірщина. Історія і культура. Львів : Піраміда. 2009. 600 с., 24 іл.

24. Купчинський О. Гриневецький Модест. *Наукове товариство імені Шевченка* : енциклопедія. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2019. Т. 4: Глин.–Даш. С. 277–281.

25. Мицько І. Старосамбірщина. Історичні етюди. *Старосамбірщина*. Старий Самбір, 2002. Вип. II. С. 7–194.
26. Павличко Я. Рукописні пам'ятки Бойківщини. *Рукописна україніка у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України та проблеми створення інформаційного банку даних* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 20–21 верес. 1996 р. Львів, 1999. С. 326–332.
27. Площанській В. М. Доброміль. Монастирь Чина Св. Василя Великого и нѣсколько словъ объ отношеніях города. Львов, 1867. 48 с.
28. Полюга Л. Італійський твір V ст. в перекладі українською мовою XVI ст. *Писемні пам'ятки східнослов'янськими мовами XI–XVIII ст.* : тези доповідей наук.-практ. конф. 4–6 трав. 1993 р. Київ ; Слов'янськ, 1993. С. 82–85.
29. Полюга Л. М. Маловідома українська писемна пам'ятка XVI ст. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. Львів : Світ, 1993. Вип. 24 : Мова та її функціонування. С. 29–32.
30. Протокол засідання Комісії з охорони пам'яток культури при Тимчасовому управлінні у Львівській обл. 6 травня 1940. Львів. *Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка: переміщення і втрати фондів*. Т. 1 (1939–1945) : зб. документів і матеріалів / упоряд.: Г. Сварник (керівник), Р. Дзюбан, М. Кривенко, Л. Кусий, В. Муравський. Львів, 2010. С. 69–70. (Джерелознавча серія).
31. Рукописи музею Івана Федорова / уклад. В. Фрис. Львів, 1993. 52 с.
32. [Свенціцький І.]. «Каталог манускриптів в архіві за станом на 1912 р.» // ЦДІА України у м. Львові. Ф. 684. Оп. 1. Од. зб. 3199. 35 арк.
33. Скрутень Й. [Рец. на:] Edward Chwalewik. Zbiory Polskie. Archiwa, biblioteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie w porządku alfabetycznym według miejscowości ułożone. Т. 1 : А–М. Warszawa ; Kraków, MCMXXXVI. 8° IX + 490 s. Т. II : N–Ż. Warszawa ; Kraków, MCMXXXVII. 560 s. *Записки Чина св. Василя Великого*. Жовква, 1928. Т. III, вип. 1–2. С. 273–276.
34. Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. Список використаних джерел / уклад.: Д. Гринчишин, М. Чікало. Львів, 1994. 329 с.
35. Стецик Ю. Василіанське чернецтво Перемишльської єпархії (друга половина XVIII ст.). Словник біограм. Жовква : Місіонер, 2015. 313 с.
36. Стецик Ю. Василіанські монастирі Перемишльської єпархії (кінець XVII – XVIII ст.) : монографія. Жовква : Місіонер, 2015. 388 с.
37. Стецик Ю. Чернецтво Святопокровської провінції ЧСВВ (1739–1783 рр.) : просопографічне дослідження : монографія. Дрогобич : Ред.-вид. від. Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка, 2018. 472 с.
38. Устав Підгорецького монастиря 1701 р. // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Від. рукоп. Ф. 3. Од. зб. 43. Арк. 1–9 зв.

39. Творогов О. В. Пчела. *Словарь книжников и книжности Древней Руси*. Ленинград : Наука, 1987. Вып. 1. С. 382–386.

40. Харлампович К. В. Малоросійське вплив на великорусскую церковную жизнь. Казань, 1914. Т. 1. 878, LXVI с.

41. Шкраб'юк П. Крехів: дороги земні і небесні. Львів : Місіонер, 2002. 415 с.

42. Щоденник бібліотеки василіан у Львові, ведений бібліотекарем Модестом Пелехом від 13 травня 1910–1918 рр. // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукоп. Ф. 3. Од. зб. 374а. 5 арк.

43. Щурат В. В обороні Потіїв Унії. Письмо о Петра Камінського Ч. С. В. В. авдітора гр.-кат. митрополії 1685 р. Львів : Накладом «Власної допомоги» у Львові, 1928. 119 с.

44. Bielowski A. Dobromilska biblioteka Bazylianów / O rękopisach znajdujących się w rozmaitych bibliotekach galicyjskich (Notatki Augusta Bielowskiego dotyczące rękopisów i druków znajdujących się w rozmaitych bibliotekach galicyjskich) // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукоп. Ф. 5. Од. зб. 2392. Арк. 51–63.

45. Caccian I. O żywocie u ćwiczeniach ludzi świat opuszczających, Księg XII. Collaciy Oyców Świętych XXIV. Kraków, 1604. 11, 883 p.

46. Piđtypczak-Majerowicz M. Bazyliane w Koronie i na Litwie. Szkoły i książki w działalności zakonu. Warszawa ; Wrocław : Państwowe Wyd-wo Naukowe. 1986. 274 s.

47. T. Z listu z obwodu samborskiego. *Rozmaitości [Pismo dodatkowe do Gazety Lwowskiej]*. 1834. 5 lip. (N 27). S. 215.

References

1. Almes, I. (2021). Vid molytvy do osvity: Istoriia chytannia chentsiv Lvivskoi yeparkhii XVII–XVIII st. [From prayer to education: History of reading by monks of the Lviv diocese of 17–18th cc.]. Lviv : UKU, 588 p. (Seriiia “Kyivske khrystyianstvo” ; XXVI). [in Ukr.].

2. Androkhovych, A. (1927). Lvivske “Studium Ruthenum” [“Studium Ruthenum” in Lviv]. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka*. Lviv, 146, pp. 33–118. [in Ukr.].

3. Vavryk, M. o. (1974). Do postannia pershoi serii “Zapysok” Chyna Sv. Vasyliia Vel. (1924–1948) [Before the appearance of the “first series” of Notes of the OSBG (1924–1948)]. *Zapysky Chyna Sv. Vasyliia Velykoho = Analecta Ordinis S. Basilii Magni*. Rym, IX (XV), 1–4, pp. 1–18. [in Ukr.].

4. Vavryk, M, o. (1958). Po vasyliianskykh manastyriakh [On the Basilian monasteries]. Toronto : Vyd-vo i drukarnia oo. Vasyliian, 286 p. [in Ukr.].

5. Voloshchenko, S. A. (2021). Ustav tserkovnyi Yerusalymskyi ostannoii tretyny XV – druhoi tretyny XVII st.: kodykolohichne doslidzhennia kyrylychnykh spyskiv, zberezhenykh v Ukraini [Jerusalem Typikon of the last third of

the 15th – the second third of the 17th c.: Codicological Research of Cyrillic Handwritten Copies in the Ukrainian Collections] : monohrafiia. Kyiv, 252 p. : il. [in Ukr.].

6. Hordynskyy, Ya. (1927). Rukopysy biblioteky monastyria sv. Onufriia ChSVV u Lvovi [Manuscripts of the library of the monastery of St. Onuphrius OSBG in Lviv]. Zhovkva : Vyd-vo ChSVV, 1, 114 p. [in Ukr.].

7. Hutsalenko, T. (1999). “Biblioteka ta tsentralnyi vasylianskyi arkhiv u Lvovi” [“Library and Central Basilian Archive in Lviv”]. *Rukopysna ukraina u fondakh Lvivskoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka NAN Ukrainy ta problemy stvorennia informatsiinoho banku danykh : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. 20–21 veres. 1996 r.* Lviv, pp. 128–149. [in Ukr.].

8. Hutsalenko, T. (2005). Viddil rukopysiv Lvivskoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka NAN Ukrainy u 1940–1949 rr.: postati ta podii [Manuscript Department of Vasyl Stefanyk Scientific Library in Lviv of National Academy of Sciences of Ukraine in 1940–1949: figures and events]. *Zapysky Lvivskoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka* : [zb. nauk. prats]. Lviv, 13, pp. 175–237. [in Ukr.].

9. Hutsalenko, T. (2006). Sluzhbovyi shchodennyk A. Petrenka 24.IV.1946–16.VIII.1947: perebih kontsentratsii ta rozpodil fondiv “Tsentralnoi vasylianskoï biblioteky u Lvovi” [The Work diary of A. Petrenko (24 april 1946 – 16 august 1947) on the concentration and partition of the collections from “Central archives and Lviv library of the Basilian order”]. *Zapysky Lvivskoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka* : [zb. nauk. prats]. Lviv, 14, pp. 358–408. [in Ukr.].

10. Hutsalenko, T. M. (1992). Khroniky vasylianskykh monastyriv yak dzhe-relo vyvchennia istorii Zakhidnoi Ukrainy (Ohliad materialiv viddilu rukopysiv LNB im. V. Stefanyka AN Ukrainy i TsDIA Ukrainy u Lvovi 1760–1930 ro-kiv) [Chronicles of the Basilian monasteries as a source of studying the history of Western Ukraine (Review of the materials of the Manuscript Department of Vasyl Stefanyk Scientific Library in Lviv of the Academy of Sciences of Ukraine and the Central Historical Archives of Ukraine in Lviv 1760–1930)]. *Zapysky Lvivskoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka AN Ukrainy.* Kyiv : Nauk. dumka, 1, pp. 4–16. [in Ukr.].

11. Dziuban, R. (2007). Edvard Khvalievik i yoho “Zbiory polskie” (1916–1927) v konteksti vtrat ukrainskykh kulturnykh tsinnosti [Edward Chwalevik and his “Zbiory polskie” (1916–1927) in the light of the loss of Ukrainian cultural values]. *Zapysky Lvivskoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka* : [zb. nauk. prats]. Lviv, 15, pp. 356–367. [in Ukr.].

12. Dukh, O. (2012–2013). Viktor Vasyl Starozhynskyy (1740–1808) – protoihumen Halytskoi provintsii ChSVV i Zhovkivskyyi arkhymandryt [Viktor Vasyl Starozhynskyy (1740–1808) – protohiguman of the Galician province

of OSBG and Archimandrite of Zhovkva]. *Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu*, 13–14, pp. 235–242. [in Ukr.].

13. Zapasko, Ya. & Isaievych, Ya. (1981). *Pamiatky knyzhkovoho mystetstva*. Kataloh starodrukiv, vydanykh na Ukraini. Knyha persha (1574–1700) [Monuments of book art. Catalog of old prints published in Ukraine. Book one (1574–1700)]. Lviv : Vyshecha shkola, 136 p. [in Ukr.].

14. Inventarnyi opys Krekhivskoho monastyria. 1637 r. [Inventory of the Krekhiv monastery. 1637] // *TsDIA Ukrainy u m. Lvovi*. F. 129, inventory 1, file 539, 10 fol. [in Ukr.].

15. Inventarni opysy rukopysiv 1694–1829 rr. vasylianskykh monastyriv v Dobromyli, Lavrovi ta Lvovi, skladeni oo. Romanom Lukanem ta Yosafatom Skrutenem. 1917–1930 rr. [Inventories of 1694–1829 manuscripts of the Basilian monasteries in Dobromyl, Lavriv, and Lviv, compiled by Fr. Roman Lukan and Yosaphat Skruten. 1917–1930] // *TsDIA Ukrainy u m. Lvovi*. F. 364, inventory 1, file 28, 47 fol. [in Ukr., Latin].

16. Kolbukh, M. M. et. al. (comp., 2007). *Kyrylychni rukopysni knyhy u fondakh Lvivskoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka NAN Ukrainy : kataloh*. T. 1 : XI–XVI st. [Cyrillic handwritten books in the fonds of Vasyl Stefanyk Scientific Library in Lviv of the National Academy of Sciences of Ukraine: Catalogue. T. 1 : XI–XVI centuries. Lviv, XLVI, 522 p., 24 colour. il. [in Ukr.].

17. *Knyha protokoliv soboriv Halytskoi provintsii ChSVV 1802–1935 rr.* [The book of minutes of the councils of the Galician province of the OSBG 1802–1935] // *LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka*. Vid. rukop. F. 3, unit 130, 193 fol. [in Ukr., Latyn].

18. Kolbukh, M. (2011). *Knyhozbirnia Pidhoretskoho monastyria: istoriia formuvannia* [The book collection of the Pidhirtsi monastery: the history of its formation]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka* : zb. nauk. prats. Lviv, 3 (19), pp. 394–421. [in Ukr.].

19. Kolbukh, M. (2010). *Monastyrski zbirky kyrylychnykh rukopysnykh knih u fondakh LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka* [Monastic collections of Cyrillic handwritten books in the fonds of Vasyl Stefanyk Scientific Library in Lviv]. *Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy imeni V. Stefanyka: istoriia i suchasnist* : dop. ta povidoml. Mizhnar. nauk. konf., Lviv, 28–30 zhovt. 2010 r. Lviv, pp. 360–367. [in Ukr.].

20. Kolbukh, M. (2000). *Pereklady tvoriv Yoana Kasiiana (Rymlianyna), uchnia Yoana Zolotoustoho, ukrainskoïu movoïu XVII st.* [Translations of the works of Ioan Caccian (the Roman), student of John Chrysostom, into the Ukrainian language of the 17th c.]. *Khrystyianstvo y ukrainska mova* : materialy nauk. konf. (Kyiv, 5–6 zhovt. 2000 r.). Lviv : Vyd-vo Lvivskoi Bohoslovskoi Akademii, pp. 377–381. [in Ukr.].

21. Kossak, M. (1999). Monastyri Halychyny [Monasteries of Halychyna]. *Lavra. Chasopys Monakhiv Studytskoho Ustavu*, 7, pp. 47–48 (Peredruk: Kossak M. Schematyzm Provyntsii sv. Spasytelia Chyna sv. Vasyliia V. v Halitsii i Korotkyi Pohliad na monastyri i na Monashestvo Ruske, ot zavedenia na Rusy Viry Khrystovoi azh po nyneshnoe vremia. Lvov, 1867). [in Ukr.].

22. Kryvenko, M. (2011). Bibliofilsko-metsenatska diialnist Vasylia Shchurata (na osnovi naukovo-dovidkovoho aparatu viddilu rukopysiv Lvivskoi natsionalnoi naukovoji biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka) [Bibliophilic and patronage activities of Vasyl Schhurat (on the basis of scientific-reference apparatus of Manuscript Department of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv)]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoji biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka* : zb. nauk. prats. Lviv, 10 (26), pp. 370–400. [in Ukr.].

23. Kril, M. (2009). Starosambirshchyna. Istoriia i kultura [Staryi Sambir Region. History and culture]. Lviv : Piramida, 600 p., 24 il. [in Ukr.].

24. Kupchynskyyi, O. (2019). Hrynevetskyi Modest. *Naukove tovarystvo imeni Shevchenka* : entsyklopediia. Kyiv ; Lviv ; Ternopil, 4 : Hlyn.–Dash, pp. 277–281. [in Ukr.].

25. Mytsko, I. (2002). Starosambirshchyna. Istorychni etiudy [Staryi Sambir Region. Historical sketches]. *Starosambirshchyna*. Staryi Sambir, II, pp. 7–194. [in Ukr.].

26. Pavlychko, Ya. (1999). Rukopysni pamiatky Boikivshchyny [Handwritten monuments of Boiko Region]. *Rukopysna ukrainika u fondakh Lvivskoi naukovoji biblioteky im. V. Stefanyka NAN Ukrainy ta problemy stvorennia informatsiinoho banku danykh* : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. Lviv, 20–21 veres. 1996 r. Lviv, pp. 326–332. [in Ukr.].

27. Ploshchanskii, V. M. (1867). Dobromyl. Monastyr Chyna Sv. Vasyliia Velykoho i nieskolko slov ob otnosheniakh horoda [Dobromyl Monastery of the Order of St. Basil the Great and a few words about the relationship to the town]. Lvov, 48 p. [in Ukr.].

28. Poliuha, L. (1993). Italiiskyyi tvir V st. v perekladi ukrainskoiu movoiu XVI st. [Italian work of the 5th c. translated into Ukrainian in the 16th c.]. *Pysemni pamiatky skhidnoslovianskymy movamy XVI–XVIII st.* : tezy dopovidei nauk.-prakt. konf. 4–6 trav. 1993 r. Kyiv ; Sloviansk, pp. 82–85. [in Ukr.].

29. Poliuha, L. M. (1993). Malovidoma ukrainska pysemna pamiatka XVI st. *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Serii filolohichna. Lviv, 24 : Mova ta yii funktsionuvannia, pp. 29–32. [in Ukr.].

30. Svarnyk, H., Dziuban, R., Kryvenko, M., Kusi, L. & Muravskyyi, V. (comp., 2010). Protokol zasidannia Komisii z okhorony pamiatok kultury pry Tymchasovomu upravlinni u Lvivskii obl. 6 travnia 1940. Lviv [Minutes of the meeting of the Commission for the Protection of Cultural Monuments under the Temporary Administration in the Lviv region. May 6, 1940. Lviv]. *Lvivska*

natsionalna naukova biblioteka Ukrainy imeni V. Stefanyka: peremishchennia i vtraty fondiv, 1 (1939–1945) : zb. dokumentiv i materialiv. Lviv, pp. 69–70. (Dzhereloznavcha seriia). [in Ukr.].

31. Frys, V. (comp., 1993). Rukopysy muzeiu Ivana Fedorova [Manuscripts of the Ivan Fedorov Museum]. Lviv, 52 p. [in Ukr.].

32. [Svientsitskyi, I.]. “Kataloh manuskryptiv v arkhivi za stanom na 1912 r.” [“Catalog of manuscripts in the archive as of 1912”] // *TsDIA Ukrainy u m. Lvovi*. F. 684, inventory 1, unit 3199, 35 fol. [in Ukr.].

33. Skruten, Y. (1928). [Rets. na:] Edward Chwalewik. *Zbiory Polskie. Archiwa, biblioteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiatkek przeszlosci w ojczyznie i na obczyznie w porzadku alfabetycznym wedlug miejscowosci ulozone*. T. 1 : A–M. Warszawa ; Krakow, MCMXXVI. 80° IX + 490 s. T. II : N–Z. Warszawa ; Krakow, MCMXXVII. 560 s. [Rev. on: Edward Chwalewik. Polish Collections. Archives, libraries, offices, galleries, museums and other collections of memorabilia from the past in the homeland and abroad, arranged alphabetically by town. Vol. 1 : A–M. Warsaw ; Krakow, MCMXXVI. 80° IX + 490 p. Vol. II : N–Z. Warszawa ; Krakow, MCMXXVII. 560 p.]. *Zapysky Chyna sv. Vasyliia Velykoho*. Zhovkva, III, 1–2, pp. 273–276. [in Ukr.].

34. Hrynchysyn, D. & Chikalov, M. (comp., 1994). *Slovnnyk ukrainskoi movy XVI – pershoi polovyny XVII st. Spysok vykorystanykh dzherel* [Dictionary of the Ukrainian language of the XVI – first half of the XVII c. List of used sources]. Lviv, 329 p. [in Ukr.].

35. Stetsyk, Yu. (2015). *Vasylianske chernetstvo Peremyslshkoi yeparkhii (druha polovyna XVIII st.)*. *Slovnnyk biohram* [Basilian monasticism of the Przemyśl eparchy (second half of the 18th c.). Dictionary of biographies]. Zhovkva : Misioner, 313 p. [in Ukr.].

36. Stetsyk, Yu. (2015). *Vasylianski monastyri Peremyslshkoi yeparkhii (kinets XVII – XVIII st.)* : monohrafiia [Basilian monasteries of the Przemyśl eparchy (late 17th – 18th cc.): monograph]. Zhovkva : Misioner, 388 p. [in Ukr.].

37. Stetsyk, Yu. (2018). *Chernetstvo Sviatopokrovskoi provintsii ChSVV (1739–1783 rr.)* : prosopohrafichne doslidzhennia : monohrafiia [Basilian monasteries of the Przemyśl eparchy (late 17th – 18th cc.): monograph]. Drohobych : Red.-vyd. vid. Drohobyskoho derzh. ped. un-tu im. I. Franka, 472 p. [in Ukr.].

38. *Ustav Pidhoretskoho monastyria 1701 r.* [Statute of the Pidhirtsi Monastery in 1701] // *LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka*. Vid. rukop. F. 3, unit 43, fol. 1–9 zv. [in Ukr.].

39. Tvorohov, O. V. (1987). Pchela [Bee]. *Slovar knizhnikov i knizhnosti Drevnei Rusi*. Leninhrad : Nauka, 1, pp. 382–386. [in rus.].

40. Kharlampovich, K. V. (1914). *Malorossiiskoe vliianie na velikorusskuiu tserkovnuiu zhyn* [Ukrainian influence on Russian church life]. Kazan, 1, 878, LXVI p. [in rus.].

41. Shkrabiuk, P. (2002). Krekhiv: dorohy zemni i nebesni [Krekhiv: Earthly and heavenly roads]. Lviv : Misioner, 415 p. [in Ukr.].

42. Shchodennyk biblioteki vasylian u Lvovi, vedenyi bibliotekarem Modestom Pelekhom vid 13 travnia 1910–1918 rr. [Diary of the Basilian Library in Lviv, written by the librarian Modest Pelekh from May 13, 1910–1918] // LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. Vid. rukop. F. 3, unit 374a, 5 fol. [in Ukr.].

43. Shchurat, V. (1928). V oboroni Potiievoi Unii. Pysmo o. Petra Kamin-skoho Ch. S. V. V. avditora hr.-kat. mytropolii 1685 r. [In defense of the Potii Union. The letter of Petro Kaminskyi, OSBG auditor of the gr.-cat. metropolis in 1685]. Lviv : Nakladom “Vlasnoi dopomohy” u Lvovi, 119 p. [in Ukr.].

44. Bielowski, A. Dobromilska biblioteka Bazylianów / O rękopisach znajdujących się w rozmaitych bibliotekach galicyjskich (Notatki Augusta Bielowskiego dotyczące rękopisów i druków znajdujących się w rozmaitych bibliotekach galicyjskich) [The Basilian library in Dobromil / On the manuscripts found in various Galician libraries (August Bielowski's notes on manuscripts and printed works found in various Galician libraries)] // LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. Vid. rukop. F. 5, unit 2392, fol. 51–63. [in Pol.].

45. Caccian, I. (1604). O żywocie y ćwiczeniach ludzi świat opuszczających, Książ XII. Collaciy Oyców Świątych XXIV [On the lives and exercises of people leaving the world, XII Books. XXIV Conversations of the Holy Fathers]. Kraków, 11, 883 p. [in Pol.].

46. Pidłypczak-Majerowicz, M. (1986). Bazyliane w Koronie i na Litwie. Szkoły i książki w działalności zakonu [Basilians in the Crown and in Lithuania. Schools and books in the activity of the Order]. Warszawa ; Wrocław : Państwowe Wyd-wo Naukowe, 274 p. [in Pol.].

47. T. (1834, 27, July 5). Z listu z obwodu samborskiego [From a letter from the Sambor region]. *Rozmaitości [Pismo dodatkowe do Gazety Lwowskiej]*, p. 215. [in Pol.].

Maria Kolbukh, Candidate of Historical Sciences, Scientific Researcher in Manuscript Department of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

The manuscript heritage of the Dobromyl Monastery in the funds of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

A valuable part of the manuscript heritage of the Dobromyl Monastery of St. Onuphrius is kept in the funds of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv (Stefanyk Library). These are mostly handwritten books

and some documents that were transported to the academic library after 1946 from the premises of the liquidated Central Basilian Archive and Library in Lviv. The latter was created on the basis of the St. Onuphrius Monastery, where the books were transferred in the 1910s – 1940s from Dobromyl, Krekhiv, Krysynopil and Lavriv monasteries.

The handwritten books, documents and narrative sources from the Dobromyl monastery, discovered thanks to stamp impressions and ownership records, comprise the following thematic groups in the Manuscript Department of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv:

– Cyrillic liturgical books of the XVI–XVIII cc. and monthly religious reading collections (chetia) of the 17th c. (Pchola, Ukrainian translation of the works on the monastic life by Ioan Caccian (Rymliany) “On monastic statutes” and “On ten conversations of the holy fathers residing in the forest hermitage”, and the work by Havryil Dometskyi “Eternal Monastery Study”;

– theological works of 1758–1768 by professors of theological studies in the Dobromyl monastery – fathers Anatoly Vodzynskyi, Gedeon Hulskyi, Khrystofor Hordynskyi, Martynian Drachakevych, Yuriy Zhanovskyi, Ampliatius Kryzhanovsky, Anastasius Piotrovsky, Tryfon Stebnytskyi;

– documents on the history of the Dobromyl monastery – monastery chronicles for 1770–1781, 1866–1881, documents of the Dobromyl novitiate for 1771–1903 with biographical data of the novices, a list of the monastery residents for 1791 with brief biographical information, library inventory of 1812 and lists of novitiate books for 1807–1808, documents and copies of documents on property deals of the monastery for 1733–1832, etc.;

– materials for the history of the Order of St. Basil the Great – a handwritten list of the 19th c. minutes of the General chapters of the Order for 1665–1772 and Simeon Tsypriyanovych’s presentation of a brief history of the struggle of the Order with the metropolitans in 1626–1698.

Keywords: *Dobromyl Monastery, Order of St. Basil the Great, Cyrillic handwritten books, Latin manuscripts, Theological works.*